

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ GERHARD REISCHL
ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 16 ΙΟΥΝΙΟΥ 1982 ¹

*Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

Η δίκη αυτή, που έχει ως αντικείμενο να αναγνωριστεί ότι ένα κράτος μέλος παρέβη τις εκ της συνθήκης υποχρεώσεις του, επί της οποίας λαμβάνω σήμερα θέση, άρχισε το 1976. Η Επιτροπή είχε πληροφορηθεί τότε το Ηνωμένο Βασίλειο ότι κατά τη γνώμη της, η σημαντική διαφορά μεταξύ του ύψους του φόρου καταναλώσεως επί του παραγομένου σε άλλα κράτη μέλη οίνου και του ύψους του φόρου καταναλώσεως επί του παραγομένου στο Ηνωμένο Βασίλειο ζύθου κατέληγε σε έμμεση προστασία του εγχωρίου ζύθου, κατά παράβαση του άρθρου 95, δεύτερη παράγραφος, της συνθήκης ΕΟΚ. Το Ηνωμένο Βασίλειο αμφισβήτησε αυτόν τον ισχυρισμό και η Επιτροπή ήσκησε τελικώς προσφυγή κατά του Ηνωμένου Βασιλείου, στο πλαίσιο της οποίας η ιταλική κυβέρνηση παρενέβη υπέρ της Επιτροπής.

Στις προτάσεις μου της 28ης Νοεμβρίου 1979, στις οποίες παραπέμνω σχετικώς, εξεφράσθη, καταρχήν, υπέρ της εφαρμογής της δευτέρας παραγράφου του άρθρου 95 της συνθήκης ΕΟΚ στη φορολογία του ζύθου και του οίνου, τελικώς όμως υπεστήριξα ότι δεν πρέπει να γίνει εφαρμογή της διατάξεως αυτής, διότι κατά τη γνώμη μου η Επιτροπή δεν κατόρθωσε να αποδείξει ότι η διαφορετική φορολογία του ζύθου και του οίνου ήταν τέτοια ώστε να καταλήγει σε έμμεση προστασία της εγχωρίας παραγωγής ζύθου, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής.

Πράγματι, όσον αφορά την εξέλιξη της φορολογικής νομοθεσίας περί ζύθου και οίνου, το Δικαστήριο διέγνωσε μια τάση προστασίας εις βάρος των εισαγωγέων

οίνου στο Ηνωμένο Βασίλειο, λόγω όμως της αβεβαιότητας ως προς τα χαρακτηριστικά της σχέσεως ανταγωνισμού μεταξύ οίνου και ζύθου, καθώς και ως προς το θέμα της κατάλληλης αναλογίας φόρου μεταξύ των δύο αυτών προϊόντων, από της σκοπιάς του συνόλου της Κοινότητας, έκρινε ότι δεν ήταν σε θέση να αποφανθεί οριστικώς επί της φερομένης παραβάσεως από το Ηνωμένο Βασίλειο των εκ της συνθήκης υποχρεώσεων και κατά συνέπεια εξέδωσε παρεμπιπτούσα απόφαση στις 27 Φεβρουαρίου 1980 με το εξής διατακτικό:

«Οι διάδικοι να επανεξετάσουν το αντικείμενο της διαφοράς υπό το φως των νομικών σκέψεων που περιέχονται στην παρούσα απόφαση και να γνωστοποιήσουν στο Δικαστήριο το αποτέλεσμα της εξετάσεως αυτής προ της 13ης Δεκεμβρίου 1980. Το Δικαστήριο θα εκδώσει οριστική απόφαση μετά την ανωτέρω ημερομηνία, κατόπιν εξετάσεως των εκθέσεων που θα του έχουν ενδεχομένως υποβληθεί.»

Η ανωτέρω προθεσμία παρετάθη επανειλημμένως, τελικώς δε μέχρι της 31ης Ιανουαρίου 1982, χωρίς να έχει ρυθμιστεί η διαφορά. Οι διάδικοι, καθώς και η παρεμβαίνουσα, ανέπτυξαν και πάλι τις απόψεις τους. Το Δικαστήριο απεφάνισε τελικώς νέα διεξαγωγή της προφορικής διαδικασίας.

Η επανάληψη αυτή της διαδικασίας αποτελεί την αιτία για τις κατωτέρω συμπληρωματικές προτάσεις, παραπέμνω δε σχετικώς, όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά, στις προμνημονευθείσες προτάσεις μου, καθώς και στην προμνημονευθείσα παρεμπιπτούσα απόφαση. Όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά, το μόνο που είναι αναγκαίο να προσθέσω είναι ότι από το 1977 η απόκλιση στις κα-

¹ — Μετάφραση από τα γερμανικά.

μπύλες φορολογίας ζύθου και οίνου μειώθη, καθώς και η φορολογία του ζύθου ηυξήθη αναλόγως πιο απότομα από τη φορολογία του οίνου με αποτέλεσμα, οι δύο καμπύλες να είναι τώρα κατά το μάλλον ή ήττον παράλληλες μεταξύ τους.

Όσον αφορά τη νομική πλευρά παραπέμπω ομοίως στα πρώτα σχόλιά μου. Επομένως, θα περιοριστώ στη βραχεία περίληψη των ζητημάτων στα οποία η παρεμπόδιση απόφαση έδωσε προσωρινή απάντηση, αλλά τα οποία εξακολουθούν να παραμένουν, για να εξετάσω στη συνέχεια αν, υπό το φως των νομικών σκέψεων που περιέχονται στην ανωτέρω απόφαση, οι νέες παρατηρήσεις δικαιολογούν την κρίση ότι το Ηνωμένο Βασίλειο παρέδωκε τις εκ της συνθήκης υποχρεώσεις του.

1. Όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 95, το Δικαστήριο εξέδωσε κατά πρώτον ότι η *πρώτη παράγραφος* του άρθρου αυτού απαγορεύει οποιαδήποτε φορολογική διάταξη που έχει ως αποτέλεσμα να επιβάλει καθ' οιονδήποτε τρόπο, υψηλότερη φορολογία στα εισαγόμενα παρά στα παρόμοια εγχώρια προϊόντα. Η *δεύτερη παράγραφος* εφαρμόζεται στη φορολογική μεταχείριση των προϊόντων «τα οποία, καίτοι δεν πληρούν το κριτήριο αυτό της ομοιότητας, είναι πάντως ανταγωνιστικά, είτε *μερικώς* είτε *δυννητικώς*, ορισμένων προϊόντων της χώρας εισαγωγής». Προκειμένου να προσδιοριστεί η ύπαρξη δυννητικού ανταγωνισμού, όπως το Δικαστήριο ρητώς εξέδωσε, «πρέπει να εξετάζεται όχι μόνο η παρούσα κατάσταση της αγοράς αλλά και οι δυνατότητες αναπτύξεως, εντός του πλαισίου της ελευθέρως κυκλοφορίας των εμπορευμάτων στο κοινοτικό επίπεδο, καθώς και η περαιτέρω δυνατότης αμοιβαίας υποκατάστασης των προϊόντων, που είναι δυνατόν να προκύπτει από την εντατικοποίηση του εμπορίου».

2. Όσον αφορά την περίπτωση του «*προστατευτικού αποτελέσματος*» που αναφέρεται στη *δεύτερη παράγραφο του άρθρου 95 της συνθήκης ΕΟΚ*, το Δικαστήριο

εδέχθη περαιτέρω ότι είναι αδύνατον να απαιτείται σε κάθε περίπτωση να αποδεικνύεται στατιστικώς το προστατευτικό αποτέλεσμα, αλλά ότι αρκεί, ενόψει της εφαρμογής της διατάξεως αυτής, «να αποδεικνύεται ότι ένας δεδομένος φορολογικός μηχανισμός δύναται λόγω των συμφυών χαρακτηριστικών του, να επιφέρει το προστατευτικό αποτέλεσμα στο οποίο αναφέρεται η συνθήκη» («... est susceptible d'entraîner l'effet protecteur ...», «... is likely ... to bring about to protective effect ...»).

Αφού εξέτασε τα κριτήρια αυτά, το Δικαστήριο εξέδωσε, όσον αφορά την ανταγωνιστική σχέση μεταξύ οίνου και ζύθου ότι «είναι αδύνατον να μη γίνει δεκτό ότι, *σε ορισμένο μέτρο*, τα δύο εν λόγω ποτά δύνανται να ικανοποιούν παρόμοιες ανάγκες, έτσι ώστε *πρέπει* να γίνει δεκτό ότι δύνανται να υποκαθίστανται αμοιβαίως σε ορισμένο βαθμό».

Αυτό επιβεβαιώνει την πλέον πρόσφατη νομολογία του Δικαστηρίου, κατά την οποία, προκειμένου να προσδιοριστεί αν ορισμένα αγαθά είναι παρόμοια ή δύνανται να υποκαθίστανται αμοιβαίως, πρέπει να εξετάζεται αν τα εν λόγω προϊόντα «έχουν παρόμοια χαρακτηριστικά και ικανοποιούν τις ίδιες ανάγκες από τη σκοπιά των καταναλωτών» (πρβλ. υπόθεση 45/75, *Rewe*¹): περαιτέρω, η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 95 έχει εφαρμογή εάν το εισαγόμενο προϊόν είναι, ως εκ της μιας ή των περισσότερων οικονομικών των χρήσεων, ανταγωνιστικό του προστατευμένου εγχώριου προϊόντος (πρβλ. υπόθεση 27/67, *Fink-Frucht*²). Συγχρόνως, το Δικαστήριο διευκρίνισε στην παρεμπόδιση απόφαση, επί της παρούσας υποθέσεως ότι η φορολογική πολιτική των κρατών μελών δεν πρέπει «να αποκρυσταλλώνει δεδομένες καταναλωτικές συνήθειες έτσι ώστε να σταθεροποιεί τα πλεονεκτήματα που έχουν

1 — Απόφαση της 17. 2. 1976 στην υπόθεση 45/75, *Rewe-Zentrale des Lebensmittel-Großhandels GmbH* κατά *Hauptzollamt Landau/Pfalz*, Slg. 1976, σ. 181.

2 — Απόφαση της 4ης Απριλίου 1968 στην υπόθεση 27/67, *Firma Fink-Frucht GmbH* κατά *Hauptzollamt München-Landsberger Straße*, Slg. 1968, σ. 333.

αποκτήσει οι εθνικές διομηχανίες, οι οποίες φροντίζουν να ικανοποιούν τις συνήθειες αυτές».

3. Ναι μεν πρέπει να γίνει δεκτό ότι η φορολογία του ζύθου και του οίνου πρέπει καταρχήν να κρίνεται βάσει της δευτέρας παραγράφου του άρθρου 95 της συνθήκης ΕΟΚ, πλην όμως είναι αναμφισβήτητο, όπως τονίζεται στην παρεμπόδιση απόφαση, ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ οίνου και ζύθου, όσον αφορά τις μεθόδους παρασκευής, τις φυσικές ιδιότητες των ποτών αυτών και τη δομή των αντιστοιχών τιμών, οι οποίες διαφορές καθιστούν ιδιαίτερες δυσχερή τη σύγκριση, από φορολογικής απόψεως, παρά τη σχέση ανταγωνισμού μεταξύ των τελικών προϊόντων.

Λόγω της διαφορετικής φορολογίας του οίνου και του ζύθου στα επί μέρους κράτη μέλη (στις οινοπαραγωγικές χώρες, η παραγωγή οίνου, αντίθετα με την παραγωγή του ζύθου, απαλλάσσεται τελείως του φόρου καταναλώσεως ή υπόκειται σε καθαρώς ονομαστικό φορολογικό συντελεστή) και προκειμένου να δυνηθεί να εκτιμήσει τα αποτελέσματα μιας αποφάσεως επί της φορολογικής μεταχειρίσεως των δύο προϊόντων εντός της Κοινότητας, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή όφειλε να αναφέρει ποια αναλογία φόρου είναι κατά τη γνώμη της κατάλληλη, ενόψει της ανωτέρω αβεβαιότητας.

Η σχέση φορολογίας μεταξύ οίνου και ζύθου ποικίλλει αναλόγως των εφαρμοζομένων κριτηρίων συγκρίσεως. Σχετικά με τις βάσεις υπολογισμού που προέβλεπαν οι διάδικοι, το Δικαστήριο ετόνισε ότι, όπως προκύπτει από τις παρασχεθείσες διευκρινίσεις, ούτε ο όγκος και μόνο ούτε η σύγκριση μεταξύ των τυπικών μονάδων καταναλώ-

σεως ούτε η σύγκριση ως προς τη σχέση του φόρου προς την τιμή πωλήσεως των δύο τύπων ποτών θα ηδύνατο να παράσχει κατάλληλη βάση συγκρίσεως. Από τα κριτήρια που προέβλεπαν οι διάδικοι, το μόνο στοιχείο το οποίο, καίτοι ανεπαρκές, δύναται να επιτρέψει μια ικανοποιητική, αν και όχι τόσο αντικειμενική, σύγκριση συνίσταται «στην εκτίμηση της κλιμακώσεως της φορολογικής επιβάρυνσεως σε σχέση με το βαθμό οινοπνεύματος των εν λόγω ποτών». Με την εφαρμογή του κριτηρίου αυτού, διαπιστώνεται ότι ο οίνος υπόκειται σήμερα στο Ηνωμένο Βασίλειο σε φορολογική επιβάρυνση κατά 50 % υψηλότερη εκείνης στην οποία υπόκειται ο ζύθος, αν ληφθεί υπόψη ότι η περιεκτικότητας οινοπνεύματος των ποτών αυτών είναι 11 έως 22 βαθμοί και 3 έως 3,7 βαθμοί αντιστοίχως· η διαφορά όμως είναι μεγαλύτερη, αν ληφθεί υπόψη ο βαθμός οινοπνεύματος του συνήθους επιτραπέζιου οίνου με τον οποίο ο ζύθος είναι ανταγωνιστικός.

4. Αν, σε αντιπαράθεση προς τα ανωτέρω στοιχεία, εξεταστούν οι νέες προτάσεις των διαδίκων, έκπληξη προκαλεί εν πρώτοις ότι, αν αντιλαμβάνομαι ορθώς, κανένα από τα μέρη στη δίκη δεν αμφισβητεί πλέον σοβαρώς ότι τα δύο είδη ποτών είναι μερικώς ή δυνητικώς ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Περαιτέρω, όλοι οι διάδικοι φαίνεται να συμφωνούν ότι οι διαφορές στις μεθόδους παρασκευής και στις φυσικές ιδιότητες των ποτών αυτών δικαιολογούν καταρχήν τη διαφορά στη φορολογία. Κατά συνέπεια, στρέφονται κυρίως στο θέμα της σχέσεως του φόρου των δύο προϊόντων, που συνδέεται στενά με την επιλεγθείσα μέθοδο συγκρίσεως. Σχετικώς, επιβεβαιώθη ότι λόγω των ειδικών χαρακτηριστικών της παραγωγής οίνου, σε σχέση με τις διάφορες μεθόδους καλλιέργειας που συνδέονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής και του κλίματος, ήταν άκρως δυσχερές, αν όχι αδύνατο, να υπολογιστεί επακριβώς η επίδραση των συνθηκών παραγωγής επί του σχηματισμού της τιμής του οίνου.

5. Εξάλλου, υπάρχουν περισσότερα στοιχεία, όσον αφορά το ζήτημα, που παρέμεινε εκκρεμές στην παρεμπόδιση απόφαση, της *σχέσεως των φόρων* που η Επιτροπή θεωρεί κατάλληλη για τους δύο τύπους ποτών. Κατά τη γνώμη της, τα κράτη μέλη δύνανται σε συμφωνία με τη νομολογία του Δικαστηρίου να θεσπίζουν διαφορετική φορολογική μεταχείριση ακόμα και για όμοια προϊόντα, εφόσον, κατ' αυτόν τον τρόπο, επιδιώκουν, βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, θεμιτούς στόχους οικονομικής ή κοινωνικής πολιτικής που συνάδουν προς το κοινοτικό δίκαιο. Αν, στα κράτη μέλη που παράγουν σημαντική ποσότητα οίνου, ο οίνος απαλλάσσεται τελείως του φόρου καταναλώσεως ή υπόκειται μόνο σε συμβολικό φόρο, ενώ ο ζύθος υπόκειται σε φορολογία, αυτό αποτελεί την έκφραση θεμιτής επιλογής οικονομικής πολιτικής και δεν αποτελεί διάκριση κατά την έννοια του άρθρου 95, δεδομένου ότι τόσο ο εισαγόμενος οίνος όσο και ο εισαγόμενος ζύθος τυγχάνουν της ίδιας μεταχείρισεως, όπως και τα αντίστοιχα εγχώρια προϊόντα. Η σχέση μεταξύ του φόρου καταναλώσεως οίνου και ζύθου πρέπει σε τελευταία ανάλυση να καθορίζεται στο πλαίσιο εναρμονίσεως σύμφωνα με το άρθρο 99 της συνθήκης. Εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 95 δεν απαιτεί τον καθορισμό ανωτάτου ποσού για το φόρο καταναλώσεως ζύθου, σε σχέση με τον αντίστοιχο φόρο επί του οίνου. Η κατάσταση, πάντως, διαφέρει αν σε ένα κράτος μέλος δεν υπάρχει σημαντική παραγωγή οίνου και επομένως ο εισαγόμενος οίνος ανταγωνίζεται τον εγχώριο ζύθο. Στην περίπτωση αυτή ο φόρος επί μιας δεδομένης ποσότητας εισαγομένου οίνου και ο αντίστοιχος φόρος επί του εγχωρίου ζύθου δεν δύνανται να υπερβαίνουν τη σχέση που προκύπτει από τη σύγκριση του αντίστοιχου βαθμού οινοπνεύματος των ποτών αυτών. Η σχέση μεταξύ του ζύθου ευρύτερας καταναλώσεως, με βαθμό οινοπνεύματος 3,5 έως 3,6 και του επιτραπέζιου οίνου ευρύτερας καταναλώσεως με βαθμό οινοπνεύματος 10 έως 12 είναι μεταξύ 1 : 2,8 και 1 : 3,4. Αν ληφθεί υπόψη ένας μέσος όρος βαθμού οινοπνεύματος 3,6 για

το ζύθο και 10 για τον οίνο, προκύπτει η σχέση 1 : 2,8. Σε περίπτωση υπερβάσεως της σχέσεως αυτής, όπως εν προκειμένω, υπάρχει τεκμήριο εμμέσου προστασίας του εγχωρίου ζύθου εις βάρος του εισαγομένου οίνου.

Εξάλλου, το Ηνωμένο Βασίλειο παρατηρεί κατά πρώτον ότι η τάση προστασίας που επεσήμανε το Δικαστήριο ως αποτέλεσμα των διαφορετικών φορολογικών συντελεστών για τον οίνο και για το ζύθο εξέλιπε εν τω μεταξύ. Όπως πριν, έχει τη γνώμη ότι η συμπεριφορά των καταναλωτών καθορίζεται εν τέλει κυρίως από την τιμή πωλήσεως των συγκεκριμένων προϊόντων και όχι από τη σχέση τιμής-βαθμού οινοπνεύματος. Η επίπτωση του φόρου επί της τιμής των προϊόντων αποτελεί επομένως καλλίτερη βάση συγκρίσεως από την επίπτωση του φόρου ανά βαθμό οινοπνεύματος των συγκεκριμένων ποτών. Αυτή η μέθοδος συγκρίσεως, όμως, καταδεικνύει ότι η φορολογία του οίνου στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν είναι τέτοια ώστε να προστατεύει έμμεσα την εγχώρια παραγωγή ζύθου. Ομοίως, δεν υπάρχει καμία ένδειξη παρανόμου προστατευτικού αποτελέσματος, ακόμα και αν ληφθεί ως βάση συγκρίσεως η επίπτωση του φόρου ανά βαθμό οινοπνεύματος των εν λόγω ποτών.

Η ιταλική κυβέρνηση φρονεί και αυτή, για τους ίδιους λόγους που προβάλλει και το Ηνωμένο Βασίλειο, ότι το στοιχείο του φόρου ανά βαθμό οινοπνεύματος δεν αποτελεί κατάλληλο κριτήριο συγκρίσεως. Κατά την άποψή της, τα κράτη μέλη δύνανται, πράγματι, καταρχήν να καθορίζουν κατά το δοκούν το κριτήριο φορολογίας που θεωρούν κατάλληλο. Από τη στιγμή,

όμως, που τα κράτη μέλη αποφασίσουν, όπως στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου, να υιοθετήσουν το σύστημα της φορολογίας ανά όγκο, μόνο το κριτήριο αυτό δύναται καταρχήν να εφαρμοστεί ως βάση συγκρίσεως της φορολογικής επιβαρύνσεως. Σχετικώς, δύναται εν πάση περιπτώσει να γίνει δεκτό ότι, σύμφωνα με την πείρα, υπό παρόμοιες συνθήκες, η κατανάλωση ζύθου είναι μιάμιση φορά μεγαλύτερη από την κατανάλωση οίνου. Επομένως στην περίπτωση αυτή η σχέση φορολογίας 1 : 1,5 δύναται να θεωρηθεί ως η πλέον κατάλληλη.

Για την εκτίμηση των νέων αυτών επιχειρημάτων, πρέπει κατά πρώτον να ληφθούν υπόψη οι αποφάσεις του Δικαστηρίου, σύμφωνα με τις οποίες δεν απαγορεύεται στα κράτη μέλη να επιφυλάσσουν διαφορετική φορολογική μεταχείριση ακόμη και στα προϊόντα, τα οποία πρέπει να θεωρούνται ως ομοειδή, κατά την έννοια της πρώτης παραγράφου του άρθρου 95 της συνθήκης ΕΟΚ, αρκεί να μην έχει επέλθει εναρμόνιση των συγκεκριμένων φόρων. Έτσι, όπως προκύπτει ιδίως από τις αποφάσεις στις υποθέσεις Hansen & Balle, Chemical Farmaceutici και Vinal,¹ είναι δυνατή η επιδίωξη θεμιτών στόχων οικονομικής ή κοινωνικής πολιτικής αρκεί να τηρούνται αντικειμενικά κριτήρια, οι δε στόχοι πρέπει να συνάδουν προς το κοινωνικό δίκαιο. Αυτή η δυνατότης φορολογικής διαφοροποιήσεως ισχύει κατά μείζονα λόγο για τα προϊόντα, τα οποία πρέπει να θεωρηθούν απλώς ως υποκατάστατα, ενόψει της εφαρμογής της δευτέρας παραγράφου του άρθρου 95 της συνθήκης ΕΟΚ. Όπως ελεστήμανε το Δικαστήριο στις αποφάσεις του της 27ης Φεβρουαρίου

1980² περί φόρου οινοπνεύματος, απαιτείται μόνο η διαφορετική φορολογία να μην καταλήγει σε διακρίσεις ή προστασία εις βάρος των εισαγομένων προϊόντων.

Επομένως, βάσει των αποφάσεων αυτών, δεν δύναται καταρχήν να διατυπωθούν αντιρρήσεις, αν ο ζύθος και ο οίνος, καίτοι από της πλευράς του καταναλωτού εξυπηρετούν τους ίδιους σκοπούς, φορολογούνται διαφορετικά, διότι, όπως απεδείχθη, παρουσιάζουν ορισμένες σημαντικές διαφορές, όσον αφορά τις μεθόδους παρασκευής, το βαθμό οινοπνεύματος, τη δομή των τιμών και, τέλος, το θέμα της γεύσεως.

Άρα, αφενός η διαφορετική αυτή φορολογία, που δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους, δεν αποτελεί έμμεση προστασία της εθνικής παραγωγής ζύθου, κατά την έννοια της δευτέρας παραγράφου του άρθρου 95, για μόνο το λόγο ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν έχει σημαντική παραγωγή οίνου. Αφετέρου, δεν δύναται να αμφισβητηθεί ότι ακριβώς στις περιπτώσεις αυτού του είδους υπάρχει ο κίνδυνος μήπως η φορολογία χρησιμοποιηθεί ως μέσο διακρίσεως εις βάρος των εισαγομένων ανταγωνιστικών προϊόντων. Αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο εν προκειμένω δεδομένου ότι, αντίθετα με την υπόθεση Vinal¹, η οποία διαφέρει ως προς το σημείο αυτό, η φορολογία του οίνου δεν δύναται να θεωρηθεί ως ο λόγος, για τον οποίο δεν κατέστη δυνατή η ανάπτυξη σημαντικής παραγωγής οίνου στο Ηνωμένο Βασίλειο.

2 — Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1980 στην υπόθεση 168/78, *Επιτροπή κατά Γαλλικής Δημοκρατίας*, Slg. 1980, σ. 347.

Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1980 στην υπόθεση 169/78, *Επιτροπή κατά Γαλλικής Δημοκρατίας*, Slg. 1980, σ. 385.

Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1980 στην υπόθεση 171/78, *Επιτροπή κατά Βασιλείου της Δανίας*, Slg. 1980, σ. 447.

Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1980 στην υπόθεση 55/79, *Επιτροπή κατά Ισπανίας*, Slg. 1980, σ. 481.

Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1980 στην υπόθεση 68/79, *Hans Just κατά Υπουργείου φορολογικών υποθέσεων*, Slg. 1980, σ. 501.

1 — Απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 1978 στην υπόθεση 148/77, H. Hansen Jun. & O. C. Balle GmbH & Co. κατά Hauptzollamt Flensburg, Slg. 1978, σ. 1787.

Απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 1981 στην υπόθεση 140/79, Chemical Farmaceutici κατά DAF, Συλλογή 1981, σ. 1.

Απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 1981 στην υπόθεση 46/80, SpA Vinal κατά SpA Orbat, Συλλογή 1981, σ. 77, με περαιτέρω παραπομπές.

Εντός του πλαισίου αυτού, πρέπει να εξεταστεί κατά πόσο η σχέση μεταξύ της φορολογίας του οίνου και του ζύθου δύναται να χαρακτηριστεί «κατάλληλη» κατά την έννοια της παρεμπιπτούσης αποφάσεως. Όπως, εξάλλου, ορθώς παρατηρεί η ιταλική κυβέρνηση, δεν αποτελεί έργο του Δικαστηρίου ο καθορισμός, στο πλαίσιο της δευτέρας παραγράφου του άρθρου 95 της συνθήκης ΕΟΚ, της ορθής μεθόδου συγκρίσεως των δύο προϊόντων. Η εξέταση των επί μέρους μεθόδων συγκρίσεως, οι οποίες εν μέρει ερευνήθησαν και δεν έγιναν δεκτές στην παρεμπιπτούσα απόφαση, μπορεί σχετικώς να έχει μόνο ενδεικτικό χαρακτήρα ως προς το αν οι διαφορές στη φορολογία δικαιολογούνται αντικειμενικώς και συνάδουν προς τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου.

Στην παρεμπιπτούσα απόφαση, το Δικαστήριο εδωόρησε την εκτίμηση του στοιχείου της *φορολογικής επιβάρυνσης ανά βαθμό οινοπνεύματος* των εν λόγω ποτών ως το μόνο *κριτήριο εξ όσων προέβλεπαν οι διάδοχοι*, το οποίο καθιστά δυνατή μια πρόσφορη σύγκριση, καίτοι ολίγο μόνο αντικειμενική και, επομένως, όχι πλήρως ικανοποιητική, εφαρμόζοντας δε αυτή τη βάση συγκρίσεως το Δικαστήριο διεπίστωσε ότι, αν ληφθεί υπόψη μια μέση διαφορά του βαθμού οινοπνεύματος 1 : 3, η φορολογική επιβάρυνση επί του οίνου στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν περίπου κατά 50 % μεγαλύτερη από τη φορολογική επιβάρυνση επί του ζύθου.

Το ίδιο ισχύει και στην προκειμένη περίπτωση, ακόμα και αν θεωρηθεί ως κατάλληλη η σχέση 1 : 2,8 όπως προτείνει η Επιτροπή, διότι με το κριτήριο αυτό, όπως ακούσαμε, η σχέση της φορολογίας ζύθου και οίνου στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι σύμφωνα 1 : 4,2. Αρκεί επομένως να σημειωθεί και τώρα ότι, όπως το Δικαστήριο διεπίστωσε ήδη στην παρεμπιπτούσα απόφαση, σύμφωνα με το κριτήριο αυτό, ο οίνος υπόκειται στο Ηνωμένο Βασίλειο σε φορολογική επιβάρυνση που είναι σχετικά βαρύτερη από εκείνη στην οποία υπόκειται ο ζύθος.

6. Πάντως, όπως και πριν έχω σοβαρές αμφιβολίες ως προς το αν αυτό και μόνο αρκεί για να αποδειχθεί ότι υπήρξε παράβαση της δευτέρας παραγράφου του άρθρου 95 της συνθήκης ΕΟΚ. Προϋπόθεση γι' αυτό θα ήταν, πράγματι, ότι *αποδεικνύεται* ότι το εν λόγω φορολογικό σύστημα ήταν «τέτοιας φύσεως ώστε να οδηγήι έμμεσα σε προστασία» της παραγωγής του κράτους μέλους εισαγωγής.

Επ' αυτού, πάντως, η Επιτροπή ουσιαστικώς δεν προέβαλε νέα επιχειρήματα. Πράγματι, το κριτήριο της περιεκτικότητας σε οινόπνευμα, που η Επιτροπή θεωρεί τώρα ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη για τον καθορισμό ανωτάτου όριου όσον αφορά την επιβολή φόρου, επιρρωνύεται από το γεγονός ότι η σχετική σύγκριση βασίζεται σε μεγέθη συγκρίσεως, τα οποία δύναται να υπολογιστούν αντικειμενικώς. Από αυτό προκύπτει κατά τη γνώμη μου, και το λέγω αυτό για την άποψη της ιταλικής κυβερνήσεως, ότι η φορολογία του οίνου και του ζύθου, η οποία διατηρείται εντός του ηθελημένου αυτού πλαισίου, δικαιολογείται αντικειμενικώς και επομένως δεν δύναται να θεωρηθεί ότι συνιστά παραβίαση της συνθήκης.

Εντούτοις, αυτή η βάση συγκρίσεως, όπως το Δικαστήριο εδέχθη στην παρεμπιπτούσα απόφαση, είναι «ατελής» για να αποδώσει την περίπλοκη ανταγωνιστική σχέση οίνου και ζύθου. Σχετικά με τη μέθοδο αυτή ερωτάται, εν πρώτοις, αν και κατά πόσο η περιεκτικότης σε οινόπνευμα έχει καθοριστικό αποτέλεσμα επί της συμπεριφοράς του καταναλωτού, ενόψει των άλλων σημαντικών διαφορών μεταξύ οίνου και ζύθου και μήπως η συμπεριφορά αυτή επηρεάζεται εν τέλει μόνο από την τιμή πωλήσεως των εν λόγω ποτών. Επιπλέον, η μέθοδος αυτή στηρίζεται στη σύγκριση της περιεκτικότητας σε οινόπνευμα του «μέσου οίνου» και του «μέσου ζύθου», και αυτό δεν σημαίνει ότι μόνον αυτά τα δύο μέσα προϊόντα είναι πράγματι ανταγωνιστικά μεταξύ τους. Αν, εξάλλου, γίνει σύγκριση με τη μέθοδο αυτή μεταξύ ελαφροτέρου ζύθου και δυνατότερου οίνου, η προκύπτουσα σχέση πλησιάζει τη φορολογική

ρύθμιση του Ηνωμένου Βασιλείου. Περαιτέρω, σχετικά και με τον οίνο και με το ζύθο, δεν υπάρχει πάντα σταθερή σχέση μεταξύ της περιεκτικότητας σε οινόπνευμα των ποτών αυτών και της τιμής τους.

Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει κατά τη γνώμη μου ότι η σχετικώς υψηλότερη φορολογία του οίνου σε σύγκριση με τη φορολογία του ζύθου, η οποία ανεφέρθη, δεν δικαιολογεί καθ'αυτή με επαρκή δεβαιότητα την άποψη ότι η φορολογική αυτή πρακτική είναι τέτοιας φύσεως ώστε να οδηγήσει σε έμμεση προστασία της εγχώριας παραγωγής ζύθου. Σχετικώς δεν πρέπει να λησμονείται ότι μέχρις ότου εναρμονιστεί η φορολογία του ζύθου και του οίνου εντός της κοινής αγοράς, η απαίτηση «κατάλληλης αναλογίας φορολόγησεως», παρέχει στα κράτη μέλη, στο πλαίσιο της φορολογικής τους αυτονομίας, *διακριτική ευχέρεια*, που περιορίζεται μόνο από το ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση δεν δύναται να είναι *δημιουργική διακρίσεων ή προστατευτική* σε σχέση με εισαγόμενα υποκατάστατα προϊόντα. Τα όρια της διακριτικής

αυτής ευχερείας είναι φυσικά τόσο ευρύτερα, όσο μικρότερος ή μερικώτερος είναι ο βαθμός της δυνατότητας αμοιβαίας υποκατάστασεως των δύο προϊόντων.

Ενόψει του γεγονότος ότι ο ζύθος και ο οίνος είναι μόνο εν μέρει υποκατάστατα και των αναφερθεισών σημαντικών διαφορών μεταξύ των δύο αυτών ποτών νομίζω ότι εν προκειμένω δεν απεδείχθη ακόμα ότι υπήρξε υπέρβαση των ορίων αυτών. Κατά τη γνώμη μου, κατ' αυτού συνηγορεί κυρίως, το γεγονός ότι σύμφωνα με το κριτήριο της συγκρίσεως που χρησιμοποιεί η Επιτροπή και βάσει των άλλων μεθόδων συγκρίσεως υπάρχουν σοβαροί λόγοι, που είναι *παρ' όλα αυτά* ικανοί να δικαιολογήσουν φορολογικές ρυθμίσεις του είδους αυτού και ότι η Επιτροπή δεν κατόρθωσε να αποδείξει ότι η επίδικη φορολογική ρύθμιση οδηγεί, με κάποιο *βαθμό πιθανότητας* σε έμμεση προστασία της βρετανικής παραγωγής ζύθου εις βάρος του εισαγομένου από άλλα κράτη μέλη οίνου.

7. Καταλήγω, λοιπόν, και πάλι στο συμπέρασμα ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη και ότι η Επιτροπή πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PIETER VERLOREN VAN THEMAAT
ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 10 ΜΑΪΟΥ 1983 ¹

*Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι Δικαστές,*

1. Κατάσταση της διαδικασίας

1.1. Σήμερα το Δικαστήριο ασχολείται και πάλι με το ζήτημα, αν ευσταθούν όσα υποστηρίζει η Επιτροπή στην προσφυγή

της, της 7ης Μαΐου 1978, ότι δηλαδή ο φόρος καταναλώσεως ελαφρού μη αφρώδους οίνου που επιβαλλόταν τότε στο Ηνωμένο Βασίλειο αντέβαινε προς τη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 95 της συνθήκης ΕΟΚ. Ο εν λόγω φόρος καταναλώσεως ήταν τότε 3,250 λίρες ανά γαλόνι, ενώ για το ζύθο συνήθους ποιότητας ήταν 0,6084 λίρες ανά γαλόνι.

1 — Μετάφραση από τα ολλανδικά.